

Regeringen
Näringsdepartementet

Underlagsrapporter Nationella skogsprogrammet (Dnr. N2015-2214-sk)

Bergvik Skog är ett av Sveriges största skogsägande bolag med en årlig avverkningsvolym på ca 6,2 miljoner m³fub i Sverige. Det svenska innehavet omfattar drygt 2,3 miljoner hektar mark och det lettiska drygt 100 000 hektar. Bergvik Skog äger även tre skogsplantaskolor belägna i Dalarna, Gästrikland och Värmland. Sammanlagt levererar plantaskolorna årligen drygt 55 miljoner plantor. Bergvik Skog verkar även för etablering av vindkraftverk på det svenska markinnehavet genom egna vindkraftsprojekt eller upplåtelse av arrende.

Bergvik Skog AB (Bergvik) lämnar härmed följande synpunkter på de underlagsrapporter som tagits fram inom ramen för det Nationella skogsprogrammet (NP):

Övergripande synpunkter

Viktig process och ansats för ökad tillgång till biomassa från skogen

Bergvik ser mycket positivt på den dialogprocess som varit starten på den Nationella Skogsprogrammet. Programmets allmänna ansats att bidra till jobb och tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av växande bioekonomi menar Bergvik är en nödvändighet för att möjliggöra en fortsatt hållbar utveckling för Sverige som nation. Det är glädjande att Regeringen så tydligt identifierat skogen och brukandet av skogen, som den möjlighet och tillgång Sverige har till förfogande för att åstadkomma en nödvändig samhällsförändring. Den process som inletts i form av det Nationella Skogsprogrammet är en nödvändig pusselbit på vägen framåt.

Det är av stor vikt att regeringen i det fortsatta hanterandet av det Nationella Skogsprogrammet integrerar det i utvecklandet av en strategi för cirkulär och biobaserad cirkulär ekonomi. Avvägningar avseende brukande av skogen måste göras på en nivå där skogens alla miljönyttor vägs in.

Viktigt att klargöra avvägningar mellan olika intressen – det kvarstår!

Bergvik känner dock en viss besvikelse över att innehållet i några av arbetsgruppernas rapporter inte tydligare visar på en färdriktning mot visionen. De motsättningar i världsbild och intressen i skogens framtida användning, som präglat svensk skogsdebatt under decennier, lämnas i stor utsträckning utan hantering och förblir därmed olösta. Som en följd av detta saknas en gemensam bild av vad som kan anses vara ”naturens gränser” för mänskligt utnyttjande. Förslag till hur man ökar virkesproduktion, förbättrar och säkrar skogsbrukets lönsamhet och ekonomi berörs mycket marginellt.

Äganderätten en grundförutsättning – måste försvaras och inte utmanas!

Bergvik önskar också kommentera ett generellt mönster där arbetsgrupperna bedyrar sin trohet mot grundlagskyddad äganderätt och konceptet ”frihet under ansvar”, men i konkret förslagsställande, ofta för fram idéer och strategiska förslag, som riskerar att fortsatt utarma dessa fundament för en fungerande näring.

Underlagsrapporterna**Underlagsrapport 1: Tillväxt, mångbruk, värdeskapande av skogen som resurs:**

Några av de viktigaste förslagen enligt Bergvik:

- Skapa Arena Skogen men med respekt för skogsägandet.
- Utred Artskyddsförordning och Strandskydd
- Viktiga förslag om satsnings på forskning och utbildning
- Handslaget för skolan i en balanserad utformning

Bergvik saknar i rapporten konkreta förslag som stärker tillväxten och värdet av skogen som virkesresurs. Det finns goda möjligheter till mångbruk på allemansrättslig grund.

När det gäller ett kommersiellt nyttjande av skogens värden utöver virkesvärdet, så anser Bergvik att dessa möjligheter principiellt tillhör skogsägaren och att nyttjande av resurser på affärsmässig grund ska kunna ske först i samarbete med markägaren genom avtal eller i direkt samverkan. En skogsägare ska aldrig kunna tvingas in i ett kommersiellt mångbruk mot sin vilja!

Bergvik avstyrker en omfattande kartläggning av skogens sociala värden, då det torde finnas lika många uppfattningar om vad som är värdefullt som invånare i landet. Myndigheternas nyligen framlagda förslag till nya Riksintresseområden för friluftsliv, förstärker uppfattningen att så är fallet. I dessa förslag tycks det sociala värdet av skogen vara större ju längre bort från människorna skogen ligger! Bergvik anser att allemansrätten garanterar tillgång till rekreationsskogar

för flertalet människor och att detta fungerar och kan ske med respekt för äganderätten. Bergvik välkomnar fler människor ut i våra skogar!

Ett idékoncept som förslaget till ett ”Arena Skogen” kräver att skogsägarens rättigheter respekteras. Bergvik stödjer förslaget om regionala initiativ till att sammanföra olika intressenter för att skapa tillväxt, jobb och stärka ett brett värdeskapande av skogen, under förutsättning att det sker med respekt för skogsägarens äganderätt och brukande.

Bergvik stödjer också arbetsgruppens förslag rörande översyn av artskyddet och strandskyddet. Bergvik stödjer även förslagen om öppen tillgång till samhällets digitala information om skogen. Dessutom är det allmänna stödet för landsbygdsutveckling en viktig pusselbit för utvecklingen av skogens brukande över hela landet. Förslagen att stärka möjligheterna att leva, bo och verka i Sveriges skogsbygder är centrala för att visionen ska kunna nås! God infrastruktur och bredband till alla är nödvändiga statliga satsningar.

Bergvik är positivt till föreslagna satsningarna på forskning och utbildning. I första hand är behovet stort för att behålla en världsledande position avseende skogsbruksrelaterad forskning och utveckling. Satsningarna är t o m nödvändiga för att bibehålla nuvarande kompetensnivå inom landet och satsningar kring mer mångbruk, måste avvägas mot de mer produktionsinriktade behovens tillgodoseende. Ett led i de kompetensbyggande förslagen är en översyn av samtliga skogliga högskoleutbildningar. Bergvik ställer sig bakom det förslaget.

Handslaget för mer skog i skolan är primärt en väg för att öka medborgarnas kunskap om och därmed förståelse för brukande av skogen. Det är en delikat uppgift att öka kunskapen om brukandet av skogen och betydelsen av dess produkter i bioekonomin, i ett alltmer urbaniserat skolväsende, utan att ifrågasättanden och konflikter uppstår. Att landa en trovärdig och saklig verksamhet inom ramen för ”Handslag för skolan” är därför en svår men likväl viktig uppgift.

Underlagsrapport 2: Virkesproduktion, övriga ekosystemtjänster och naturens gränser:

Några av de viktigaste förslagen enligt Bergvik:

- Använd statens mark som ersättning vid reservatbildning
- Arbeta för bättre balans mellan skog och vilt, stötta befintliga förvaltningsstrukturer och en faktabaserad målstyrd förvaltning
- Översyn av artskyddet
- Utredning av mål för produktion
- Skogsbruket utvecklas mot ökad skonsamhet och mindre förbrukning av fossila bränslen

Processen för att ta fram ett Nationellt skogsprogram är intressant men förutsätter egentligen att alla respekterar och står bakom en gemensam vision för vad som ska åstadkommas med politiken. Rapporten från arbetsgrupp 2 visar tydligt att visionen inte riktigt delas av alla intressenter. Därmed blir förslagen spretiga.

Regeringens vision om hur skogen ska bidra med jobb och hållbar tillväxt i hela landet, samt till utvecklingen av en växande bioekonomi, innebär krav på preciseringar av miljö- och produktionsmål baserade på avvägningar mellan olika intressen och ekosystemtjänster.

Arbetsgruppen har mest levererat förslag till olika verktyg vars effekter för att skapa utveckling och tillväxt är tveksamma och där alla de stora behoven av avvägningar lyser med sin frånvaro. Detta är en besvikelse.

Bergvik upplever redan idag att liggande miljömål som berör brukandet av skog med de preciseringar och uttolkningar myndigheter och rättsinstanser gör och har gjort, är så ingripande i existerande brukningsrätt, att visionen om utveckling och tillväxt inte är möjlig att nå. Frågan är om ens nuvarande bidrag till en bioekonomi kan bibehållas.

Till en icke oväsentlig del beror denna diskrepans på olika intressens och politiska grupperingars värdering av vad "naturen kan bära". Bergviks uppfattning är att förhärskande värdering innebär att begreppet är liktydigt med den uttolkning av ambitioner som gjorts i samband med miljömålsarbetet hittills, exempelvis uttolkningen av regeringens preciseringar av miljömålet Levande skogar och Ett rikt väx- och djurliv.

En bärande grund i dessa värderingar och deras tillämpning är att all förändring är negativ, allt måste finnas där det nu finns och helst har funnits och all förändring förorsakad av människors aktiviteter är negativ. Allt ska "bibehållas" och ingen "påverkan" får ske. Även SLU:s rapport om påverkan på olika ekosystemtjänster, som ingår som bilaga till underlagsrapporten, är smittad av denna grundtanke. Forskarna borde kunna ge en mer balanserad bild genom att med sin kunskapsbas beskriva vilka förändringar som är reversibla/irreversibla och i vilka skalor geografiskt och tidsmässigt, som de är reversibla eller irreversibla. Dessutom borde de kunna notera vilka värden som naturligt är så stabila att det kan vara ett relevant samhällsmål att sträva efter stabilitet. Här finns mycket att göra om regeringens vision ska vara möjlig att nå! En kunskapsbaserad politisk översyn av miljömålets precisering och uttolkning och en översyn av hela miljöbalken vore helt på sin plats! Uttolkningen av "naturens gränser" är central i sammanhanget! Politikerna måste definiera gränserna med utgångspunkten vilka förändringar som är nödvändiga för att nå målen med ett hållbart samhälle!

Merparten av de föreslagna åtgärderna ger mer intrycket av att försvåra och begränsa brukandet av skog än motsatsen. De produktionshöjande förslag man kunnat enas om (bättre och effektivare förnyringar och minskade skogsskador)

har redan aktiviteter och lösningar på plats. Övriga förslag riskerar snarare att begränsa produktionen i relation till utgångsläget.

Många av förslagen innebär att man politiskt avstår från att göra avvägningar och önskar istället att nya fora/plattformar skapas för att i bred dialog lösa konflikter på olika plan. Tyvärr bortser man då från det viktigaste incitamentet för skogsägarna att bedriva ett aktivt och lönsamt skogsbruk, nämligen att äganderätten fortsätter att respekteras och att inriktningen om ”frihet under ansvar” består. Skogsägarna måste uppleva att deras investeringar i framtidens skogar tillåter att de i framtiden får skörda. Både förslagen till plattformar för avvägningar mellan olika ekosystemtjänster och dialogprocesser kring landskapsstrategier riskerar att urholka skogsägarens förfoganderätt och inflytande över sitt brukande. Om de intressen som inte behöver ta ekonomiskt ansvar för förslagen kan enas om att arbeta med ”morötter” och tydlig respekt för ägarens suveränitet, kanske modellerna kan medföra en positiv utveckling för samhällets olika intressen. En sådan ansats kräver tydliga politiska signaler om vad som ska åstadkommas och hur!

Målbilden för ett varierande brukande av skogen (s. 31) låter mer som en beskrivning av dagens verklighet än som en vision. Är verklighetsuppfattningen så olika?

Synpunkter på några av de konkreta förslagen:

Använd statens mark som ersättning vid reservatsbildning

Bergvik ställer sig bakom förslaget att använda statens mark som ersättning vid reservatsbildning, men ser inte behovet av ytterligare utredningar.

Regeringen har i februari 2014 fattat beslut om Etappmål för skydd av landområden som innefattar formellt skydd av ytterligare 150 000 ha skogsmark för 2020. Om detta mål ska kunna nås krävs att regeringen i budgeten avsätter minst 15 miljarder kronor alternativt använder statens mark som ersättning. Bergviks erfarenhet från tidigare bytesprojekt har varit goda och det är en kostnadseffektiv process som leder till betydligt lägre kostnader för staten. Naturvårdsverket har i en skrift ”Ersättningsmarknad för skydd av natur – en bra affär” beskrivit resultatet av tidigare markbyten. Bergvik Skog har idag mer än 25 000 ha där brukande inte kan ske på grund av myndigheters ambitioner att bilda naturreservat.

När detta etappmål är nått anser Bergvik Skog att statens fokus bör flyttas från att skydda ytterligare mark till att sköta, utveckla och tillgängliggöra naturvärden i befintliga reservat.

Översyn av artskyddet

En översyn av Artskyddsförordningen är nödvändig, inte minst med tanke på att ersättningsfrågorna vid inskränkning i brukandet i samband med Artskyddsförordningen är oklar.

Vilt och skog i balans

Viltarter breder ut sig (vildsvin, kronhjort m fl) och det innebär att det samlade betestrycket från vilt måste beaktas i viltförvaltningen. Viltbetycket i de svenska skogarna är i dag för högt. Det medför dels, att en stor del av tillväxten äts upp och att den biologiska mångfalden påverkas negativt, då t.ex. rönn, sälj och asp inte kan bilda träd. En stor del av de produktionshöjande åtgärderna (bättre förädlad material, planter och markberedning) tappar sin effekt om vi inte når målet att minst sju av tio av planter förblir oskadade när de växer upp och blir träd. Även valet av trädslag innebär att markens produktionsförmåga inte tillvaratas (gran planteras på tallmarker för att minska betesskador). Förslaget bör kompletteras med ett uppdrag till Skogsstyrelsen om att svara för faktaunderlag till klövviltsförvaltningen i form av skadeinventering och foderprognoser. Skogsstyrelsen bör också ta en mer aktiv roll i viltförvaltningen och utföra systemtillsyn av viltförvaltningen.

Mål för produktion

För att leva upp till visionen om ett fossilfritt Sverige och för att utveckla bioekonomin är en av de grundläggande frågorna, som inte är löst, att formulera ett mål för ökad biomassaproduktion. Traditionellt har synen varit att skogsbruk och biomassaproduktion kan bedrivas på den mark som "blir över" och som inte andra intressen gör anspråk på. Här behövs ett ändrat synsätt, där andra intressen får övervägas och till och med stå tillbaka för skogsbruk och biomassaproduktion. Idag lyfts allt oftare och alltmer omfattande riksintressen, typ friluftsliv, natur- och kulturmiljövård, fram som viktigare än brukandet av skogen. Det är inte acceptabelt.

En allmänt utbredd uppfattning, är att skogsbruket tar hand om produktionsfrågorna, dvs att få tillväxten och möjlig avverkning att öka, för att tillgodose behov av råvaror och övriga ekosystemtjänster från skogsbruket. Viktigt att komma ihåg är att drivkraften hos skogsägare till att investera i framtida ökad skogsproduktion med hjälp av växtförädling, väl anlagda skogar, röjning, gödning mm förutsätter en tro på möjligheten till framtida avverkning och ekonomisk bärkraft. Även skogsägarens frivilliga avsättningar av skog av naturvårdsskäl förutsätter att skogsägaren har ett ekonomiskt bärkraftigt skogsbruk. Skogsägaren är helt beroende av att värdet av sågade trävaror, massapapper och kartongindustri, biobränsle och nya produkter baserade på skog leder till ett ekonomiskt bärkraftigt skogsbruk. Skogsbruket är extremt långsiktigt och förutsätter att skogsägarna har tilltro till att politiska beslut och regleringar ger förutsättningar för att våga tro på att kunna "skörda det som sås."

Skogsstyrelsen har i ett gediget Meddelande 1/2016 ”Kunskapsplattform för skogsproduktion - Tillståndet i skogen, problem och tänkbara insatser och åtgärder”, penetrerat frågor relaterade till skogsproduktion.

Skogsbruket utvecklas mot ökad skonsamhet och mindre förbrukning av fossila bränslen

Bergvik stödjer arbetsgruppens förslag avseende fria myndighetsdata, som en del av en nationell digital infrastruktur. Bergvik stödjer vidare en regelbunden insamling av tredimensionella data samt att en speciell utlysning görs för att säkra utvecklingsresurser för skonsam drivnings- och markberedningsteknik.

Underlagsrapport 3: Främjande av biobaserade produkter och energi, smarta transporter, en skogsindustri i världsklass och ökad export:

Några av de viktigaste förslagen enligt Bergvik:

- Samhällskontrakt för en växande bioekonomi
- Säkerställ nödvändig infrastruktur
- Satsa på urbant träbyggande

Bergvik stödjer underlagsrapportens förslag rent generellt. Förslagen har stor potential för ekonomi, jobb och hållbar tillväxt, d.v.s. helt i linje med Regeringens vision. Bergvik ser vikten av att angivna huvudinriktningar på skogsindustriell träbyggnation och nya biobaserade produkter och material, kompletteras med en energi- och drivmedelssida. Bergvik är oförstående till att detta utelämnats.

Bergvik anser att det är viktigt att samhället förstår att utvecklingen mot en ”bioekonomi” är beroende av skogsägarnas många beslut och drivkrafter. Dessa måste respekteras och avgränsningar avseende skogens miljöfrågor måste göras i detta perspektiv.

Bergvik stödjer förslagen om utbildning för att stärka skogssektorn.

Förslaget om låta Skogsstyrelsen åstadkomma regelförenklingar för att underlätta brukandet av skogen är positivt. Bergvik vill då åter poängtera vikten att parallellt se över miljömålen och miljölagstiftningens onödigt negativa påverkan på brukande och produktion och utveckling av vindkraft på skogsmark.

Underlagsrapport 4: Internationella skogsfrågor

De viktigaste förslagen enligt Bergvik:

- Etablera skogen som en profilfråga i svensk utrikespolitik
- Säkra proaktivitet, flexibilitet och samordning i internationella skogsfrågor

Bergvik anser att det är av största vikt att Sverige stärker sitt arbete med att förstå och påverka arbetet inom EU avseende olika skogsfrågor eftersom brukandet av skogen påverkas från många olika håll. Sverige kan i detta sammanhang med fördel samverka med Finland. Sverige behöver stärka den svenska delegationen i Bryssel med skoglig kunskap som i sin tur stöds av en nyinrättad skogsambassadör.

Fortsättningen

Bergvik ser initiativet till ett Nationellt Skogsprogram som något mycket positivt. Programmets potential att bidra till visionen av en växande bioekonomi är stor. Det är dock viktigt att programmet kopplas samman med andra politikområden och att de nödvändiga politiska avvägningarna görs, - de som idag saknas i underlagsrapporterna. Långsiktighet och fortsatt dialog är avgörande för en lyckad fortsättning av det Nationella Skogsprogrammet. Det Nationella Skogsprogrammet behöver fortsätta utvecklas inom ramen för regeringens samverkansprogram för en biobaserad och cirkulär ekonomi.

För att åstadkomma en effektiv fortsatt process tror Bergvik att Regeringen behöver tillsätta någon form av rådgivande/styrande organ, gärna kopplat till samordningsfunktionen. Det är också viktigt att den nationella skalan kan brytas ned till regionala aktiviteter genom etablerandet av regionala programgrupper.

Det Nationella Skogsprogrammets vision är en god grund för såväl skogspolitiken, styrmedel och myndighetsstyrning. Regeringens styrning av Skogsstyrelsen, att vara den myndighet där rådgivning om skogsproduktion och naturhänsyn utifrån gällande skogspolitik med frihet under ansvar, måste stå fast. Regeringen måste tydliggöra för Skogsstyrelsen att de inte ska utveckla sitt arbete med Miljöbalken som förebild.

Hållbart brukad skog är en förutsättning för en positiv utveckling mot en biobaserad och cirkulär ekonomi! Bergvik ser fram emot att delta i det fortsatta arbetet inom ramen för ett Nationellt skogsprogram.

För Bergvik Skog AB

Lars-Erik Wigert
Skogschef